

Afrikaans Taal Study Notes

Woordorde

S vi T O M P vii I

- S – Subject – Wie?
- Vi – Verb 1
- T – Time – Wanneer?
- O – Object – Wat?
- M – Manner – Hoe?
- P – Place – Waar?
- Vii – Verb 2
- I – Infinitive – om...te

Note:

- A sentence may contain **any one or more** of these elements.
- The **1st verb** must always be in **2nd element position**.
- The verbs you will find in 2nd element position: Any **present tense verb** OR **hulpwerkwoorde** (sal/sou; moet/moes; behoort...te; mag/mog; kan/kon; wil/wou; gaan,laat,leer,probeer,kom; het (past and future tense)
- **No verb can jump** over another verb **except 'het'**.
- If the **object is a pronoun** then **time and object swap** round (SviOTMPviiI)
- **Group** more than one of **T, M or P** together.
- The **infinitive** always comes **after verb 2** unless starting with the infinitive.
- If **negative, 1st nie after 1st verb, second nie at very end**.

Examples:

- ✦ *Hy (vandag, vinnig, hardloop, winkel toe)*
Hy hardloop vandag vinnig winkel toe.
- ✦ *Tydens vakansies (daaglik, ouers en kinders, ontspan, op die strand)*
Tydens vakansies ontspan ouers en kinders daaglik op die strand.
*Note the time element is split, so it moves after the object
- ✦ *gaan, om hom te straf, die onderwyser, môre, met 'n lat, hom, slaan*
Die onderwyser gaan hom môre met 'n lat slaan om hom te straf.

Tye

- Always look out for conjunctions!

Verlede Tyd

RULES:

1) **het + ge**

The 1st verb is replaced with 'het'. That verb moves to the end of the sentence, but before the infinitive if present and gets a 'ge-'.

Examples:

- ✦ *Hy skop die bal want hy speel sokker.*
Hy het die bal geskop want hy het sokker gespeel.
- ✦ *Die musiekinstrument klop jou hard teen die oor.*
Die musiekinstrument het jou hard teen die oor geklop.

2) **het + be, ge, er, her, ont, ver, mis: do NOT get 'ge'.**

Examples:

- ✦ *Hy beskerm homself teen roofdiere.*
Hy het homself teen roofdiere beskerm.
- ✦ *Hy verwag net die beste.*
Hy het net die beste verwag.

3) **2 actions (2 verbs)**

If there are 2 actions happening at the SAME time then only the first verb gets 'ge-'.
If there are 2 actions happening at DIFFERENT times then both verbs get 'ge-'.

Examples:

- ✦ *Die aanhangers sing en eet heelyd.*
Die anhangers het heelyd gesing en geëet.
- ✦ *Die mense hardloop en skree wanneer hulle die golf hoor kom. (Verlede jaar).*
Verlede jaar het die mense gehardloop en skree toe hulle die golf hoor kom het. **This is also a DAWN sentence*

4) **DAWN**

The words: dan; as; wanneer; nou = become 'TOE' in the past tense. Make sure to make the entire sentence past tense as well! 'Toe' is a group 3 conjunction as well so when starting with it make sure the verb in the first sentence (if there are two sentences) goes last and the second sentence verb comes first after the comma.

Examples:

- ✦ *Wanneer die klok twaalfuur slaan, staan ons op die stoep.*
Toe die klok twaalfuur geslaan het, het ons op die stoep gestaan.
- ✦ *Sy eet, dan loop sy.*
Sy het geëet, toe het sy geloop.

5) **Hulpwerkwoorde**

The hulpwerkwoorde will change in the verlede tyd as follows:

sal – sou ; moet – moes ; mag – mog ; kan – kon ; wil – wou

It is not necessary to change to main verb to the past tense but you can if you like. You probably won't have a 'het' if you only change the hulpwerkwoord.

NOTE: Sal = sou + ge + het

Behoort te = behoort te.....ge + het

Examples:

- ✦ *Logan is hierdie jaar die gunsteling onder die toeskouers en hy moet wen. (Verlede jaar).*
Verlede jaar was Logan die gunsteling onder die toeskouers en hy moes wen.
- ✦ *Almal wil graag met Stefani dans omdat sy so goed dans.*
Almal wou graag met Stefani dans omdat sy so goed gedans het.

6) **Skakelwerkwoorde**

These are the words: probeer, begin, laat, kom, gaan. When they are used WITH another verb they DO NOT get 'ge-' in the verlede tyd. The skakelwerkwoord moves to the end of the sentence but just before the main verb.

Examples:

- ✦ *Hy gaan met sy kinders speel.*
Hy het met sy kinders gaan speel.
- ✦ *Die student probeer vinnig werk om sy huiswerk te doen.*
Die student het vinnig probeer werk om sy huiswerk te doen.

7) **2 actions + 2 different people = 1 'ge-' or no 'ge-'.**

This rule usually applies to the five senses. That means look out for words such as 'hoor' and 'sien'. Just like the skakelwerkwoorde, these words will come just before the main verb at the end of the sentence.

Examples:

- ‡ *Sy hoor die motor dreun.*
Sy het die motor hoor dreun.
- ‡ *Die man sien haar val.*
Die man het haar sien val.

8) **het = het...gehad = sal hê**
is = was = sal wees

Examples:

- ‡ *Die leerling het 'n hoofpyn as hy siek is. (Gister)*
Gister het die leerling 'n hoofpyn gehad toe hy siek was.

Toekomende Tyd

The same rules for verlede tyd apply for toekomende tyd except instead of adding a 'het' you add a 'sal'. There is no adding of prefixes to make the sentence future tense. Always add 'sal' to verb 1 position then the verb moves to the end. Future tense words: oor; môre; in die toekoms; volgende.

Examples:

- ‡ *Mense in kusgebiede probeer om hulle teen 'n tsoenami te beskerm. (Oor drie maande).*
Oor drie maande sal mense in kusgebiede probeer om hulle teen 'n tsoenami te beskerm.
- ‡ *Sy het 'n kat.*
Sy sal 'n kat hê.
- ‡ *Sy kan vinnig hardloop.*
Sy sal vinnig kan hardloop.
- ‡ *Leeus brul baie hard. (Môre)*
Môre sal leeus baie hard brul.

Lydende en Bedrywende Vorm

Present	O word	nie	T/M	Deur S	P	Ge'verb'	I	nie.
Past	O is	nie	T/M	Deur S	P	Ge'verb'	I	nie.
Future	O sal	nie	T/M	Deur S	P	Ge'verb' word	I	nie.

Note:

- The sentence always **starts** with the **OBJECT** in lydende vorm.
- **Future** tense uses **ALL hulpwerkwoorde** – even ones that are in the past tense. (sal/sou; moet/moes; behoort...te; mag/mog; kan/kon; wil/wou; gaan,laat,leer,probeer,kom)
- Either put **PLACE** in the **position** or **leave** it where it is.
- If there is **no object**, **begin** the sentence with: **Daar...**
- If there is **no subject**, **leave** out the '**deur**'.
- **Pronouns** must **change**; ek – my; jy – jou; hy – hom; sy – haar.
- **Question words: Waardeur? Deur wie?**
- **Manner** often starts with '**baie**' or '**met**' – tells us **HOW**.
- With **commands** – put '**moet**' – becomes **future** sentence row.

Examples:

- ✦ *'n Tsoenamie kan baie vinnig 'n hele kusgebied verwoes.*
'n Hele kusgebied kan baie vinnig deur 'n tsoenamie verwoes word.
- ✦ *Die regering het baie vinnig noodhulp vir die slagoffers aangebied.*
Noodhulp vir die slagoffers is baie vinnig deur die regering aangebied.
- ✦ *Ons slaan elke jaar die potte baie hard.*
Die potte word elke jaar baie hard deur ons geslaan.
- ✦ *Hulle kan ander olifante tot 10 km ver roep.*
Ander olifante kan deur hulle tot 10 km ver geroep word.
- ✦ *Johny het nie sy werk baie hard geleer nie.*
Sy werk is nie baie hard deur Johny geleer nie.
- ✦ *Jaag die hond die kat?*
Word die kat deur die hond gejaag?
- ✦ *Lees die boek!*
Die boek moet geles word.

Ontkennende Vorm

Words that change:

al	- nog nie...nie	iets	- niks...nie
alreeds	- nog nie...nie	al iets	- nog niks...nie
reeds	- nog nie...nie	iemand	- niemand...nie
nog	- nie meer...nie	al iemand	- nog niemand...nie
nog steeds	- nie meer...nie	heeltemaal	- glad nie...nie
steeds	- nie meer...nie	beide en/of..of/sowel...as	- *nog...nog
êrens	- nêrens...nie	baie	- nie baie...nie
iewers	- nêrens...nie	almal	- niemand...nie
al êrens	- nog nêrens...nie	behoort te	- hoef nie te...nie
al iewers	- nog nêrens...nie	altyd	- nie altyd...nie
ooit	- nooit...nie	moontlik	- *onmoontlik
al ooit	- nog nooit...nie	alles	- niks...nie

Note:

- **Normal** sentence always gets **2 x 'nie'**. 1st after the verb and 2nd at the very end.
- If verb 1 is followed by a **pronoun/proper noun** then 1st 'nie' comes straight after.
- With **questions**, answer with a '**Nee**', a 'nie' after 1st verb and 'nie' at end. **Pronouns** must also **change**.
- With **Commands** – negate with a '**Moenie**' – the verb then moves to the end followed by a 'nie'.
- If the command has '**Asseblief**' then answers with '**Moet asseblief nie...nie**'.
- Remember all **words** that **change** and change them!
- If there are **two negatives** in the same sentence (no conjunction), change **one** only. If conjunction change both.
- Even if there is an **infinitive**, '**nie**' still comes **last**.

Examples:

- ‡ *Die mense in Thailand het al 'n tsoenami beleef. (Nee...)*
Nee, die mense in Thailand het nog nie 'n tsoenami beleef nie.
- ‡ *Sal die mense nog lank aan die tragiese gebeurtenis dink? (Nee...)*
Nee, die menses al nie meer lank aan die tragiese gebeurtenis dink nie.
- ‡ *Dit is moontlik dat hy al ooit rugby gespeel het. (Nee...)*
Nee, dit is onmoontlik dat hy nog nooit rugby gespeel het nie.
- ‡ *Jy behoort orals werk te soek. (Jy hoef...)*
Jy hoef nie orals werk te soek nie.

Voegwoorde

- The only word you need to worry about is verb 1.
- There are three groups.
- Some sentence may need to change order so it makes sense.

<u>Group 1</u>	<u>Group 2</u>	<u>Group 3</u>
maar en of (or) want dog of...of nog...nog sowel...as trouens inteendeel	All 'd-' words dus/daarom/derhalwe/daarna dan/toe (then) al tog anders nogtans hierdeur/daardeur intussen nietemin buitendien/bowendien verder gevolglik	All 'dat' words All 'waar' words All tye + vraagwoorde terwyl alhoewel hoewel aangesien toe (when) sodra sedert as of voordat, nadat (put sentence into past tense)

Group 1

- Verb 1 is always in the 2nd element position. Leave it where it is, merely add the voegwoord into the sentence.
- Double-barrel voegwoorde go here – place the first part in front of the first difference and the second in front of the second difference then cancel out one of the similarities. With 'sowel...as' the 'as' goes in place of the 'en'.

Group 2

- Verb in 2nd sentence comes straight after the conjunction.

Group 3

- Verb in 2nd sentence goes to end of sentence.
- If hulpwerkwoord then goes 2nd last.
- Can start with gr 3 conjunction – verbs drawn to middle by comma.
- 'Al' group 2 – 1st sentence verb straight after, then do like gr 3.

Examples:

✦ *Jy moet so gou as moontlik ander mense waarsku. Jy het net vyf minute om na veiligheid te kom.(Aangesien)*

Aangesien jy net vyf minute het om na veiligheid te kom, moet jy so gou as moontlik mense waarsku.

✦ *Dit is onmoontlik om almal voor die tyd te waarsku. Jy sien hoe die watervalk baie lag daal. (Al)*

Al sien jy hoe die watervlak baie lag daal, is dit onmoontlik om almal voor die tyd te waarsku.

- ✦ *Hy het baie geoefen en baie opgegee om die beste in sy sport te wees. (Hy het sowel)*
Hy het sowel baie geoefen as baie opgegee om die beste in sy sport te wees.
- ✦ *Mense was baie arm. Hulle het papierhoedjies van koerantpapier gemaak. (daarom).*
Mense was baie arm daarom het hulle papierhoedjies van koerantpapier gemaak.
- ✦ *Die meisies kan die diere sien. Die seuns kan die diere sien. (of..of)*
Of die meisies of die seuns kan die diere sien.

Other sentences

The following sentences are examples of sentences that don't really fit into a specific category. They each have their own rules and are not always simple.

Nie alleen

Sometimes there is a sentence that must be started with 'Nie alleen'. The formula for such sentence is: '**Nie alleen 'verb'..... nie, maar.....**'

- ✦ *Die yeti is 'n groot, harige aapmens. Hy het groot voete. (Nie alleen)*
Nie alleen is die yeti 'n groot, harige aapmens nie, maar hy het groot voete.

Betreklike naamwoorde

The most common betreklike naamwoord is 'wat'. It acts as a conjunction and joins 2 sentences. The 'wat' is usually found near the beginning of the sentence after the subject and the subject (the same subject) in the second sentence is crossed out. The verbs move to the middle of the sentence next to the comma.

Examples:

- ✦ *Renosters het 'n swak gesig. Renosters het 'n skerp reuksintuig en goeie gehoor. (wat)*
Renosters wat 'n swak gesig het, het 'n skerp reuksintuig en goeie gehoor.
- ✦ *Die Effeltoring is in 1887 opgerig. Die toring herdenk die Franse Revolusie. (wat)*
Die Effeltoring wat in 1887 opgerig is, herdenk die Franse Revolusie.
- ✦ *Die meisie luister na harde musiek. Sy kan die golf nie hoor nie. (wat)*
Die meisie wat na harde musiek luister, kan die golf nie hoor nie.

Sentences with 'te'

- There are **two** possible **ways** this can be asked.
- The first is with **'behoort'** the second is with **'hoef'** which is negative.
- You must always have the 'te' near the end of the sentence.
- 'hoef' always has a 'nie' → **'hoef nie....te...nie'**
- The key here is that the **'te'** is placed where the **'ge-'** of the verb would have gone had the sentence been past tense.
- Usually **hulpwerkwoorde** fall **away**.

Examples:

- ✦ *Die toring moet dringend herstel word. (Die toring behoort)*
Die toring behoort dringend herstel te word.
- ✦ *Jy moet so vinnig as moontlik na hoë grond hardloop. (Jy hoef)*
Jy hoef nie so vinnig as moontlik na hoë grond te hardloop nie.
- ✦ *Jy moet mense waarsku as jy 'n monster sien kom. (Jy behoort)*
Jy behoort mense te waarsku as jy 'n monster sien kom.
- ✦ *Jamus doen elke dag sy werk wanneer hy by die huis kom. (Jamus behoort)*
Jamus behoort elke dag sy werk te doen wanneer hy by die huis kom.
- ✦ *Die passasiers is ongelukkig as hulle natreën. (Die passasiers behoort)*
Die passasiers behoort ongelukkig te wees as hulle natreën.

Vraagsinne

- Given a sentence with words underlined. From this you must form a question sentence.

RULES:

- **'wie'** = **people**
- **'wat'** = **objects**
- For **objects**: 'wat' + preposition (if given one) = **waar(preposition)**
- **'met'** changes to **'waarmee'**
- **'vir'** changes to **'waarvoor'**
- **Time** is always **'Hoe laat'**
- Anything on a **wall** is **'teen'**.
- With **coming** = **waarvandaan**
- With **going** = **waarnatoe**
- Sometimes **'preposition + wie'** will happen
- Remember ? at the **end** of the sentence.

Examples:

- ✦ *Die groot vliegtuig het teen die begoue langs die kus gevlieg.*
Waarteen het die groot vliegtuig gevlieg?
- ✦ *Ons moet vir Lady Gaga in die Monster Ball bid.*
Vir wie moet ons in die Monster Ball bid?
- ✦ *Die trein het om agtuur in die stasie gery.*
Hoe laat het die trein in die stasie gery?
- ✦ *Ons het ons die hele aand oorgegee aan kaaskrulle.*
Waraan het ons ons die hele aand oorgegee?

Direkte en Indirekte Rede

RULES:

- Verb 1 moves into verb 2 position.
- Pronouns (eg: ek – hy, sy) change.
- No punctuation other than normal sentence punctuation. No question marks!
- Describe emotions in introduction.
- The person being addressed in the quote must get mentioned in the introduction.
- Only change T + M if the introduction is in the past tense.
- Only change the quote into past tense if the introduction is in the past tense.
- Greetings must be incorporated into the introduction by using the word –groet

- Statement: Introduction + dat + quote (V1 in V2 position).
- Question 1: Introduction + of + quote (V1 in V2 position).
- Questions 2: Introduction + question word + quote (V1 in V2 position).
- Command 1: Introduction + dat + quote + (moet into V2 position)
- Command 2: Introduction + om...te in the quote.

Words that change:

hier	- daar	gistermiddag	- die vorige middag
hierdie	- daardie	gisteraand	- die vorige aand
hiernatoe	- daarnatoe	eergister	- twee dae gelede
nou/dan	- toe	môre	- die volgende dag
vandag	- daardie dag	môre middag	- die volgende middag
vanjaar	- daardie jaar	môre aand	- die volgende aand
gister	- die vorige dag	oor môre	- oor twee dae
volgende jaar	- die jaar daarna		

Words of emotion that change and become part of the introduction:

Hoera	- met blydschap
Foei tog	- met simpatie
Liewe hemel/sjoe	- met verbasing
Ag nee!/Ag tog!	- met teleurstelling
Sies!	- met afkeur
Aitsa	- met bewondering
Eina	- met 'n kreet van pyn
Snff...snff	- huilend

Examples:

- ✦ *Ma vra: "Wat doen jy, Joe?" (Ma vra)*
Ma vra vir Joe wat hy doen.
- ✦ *Joe sê dat hy eers 'n rukkie wil ontspan voor hy begin leer. (Joe sê:)*
Joe sê: "Ek wil eers 'n rukkie ontspan voor ek begin leer."
- ✦ *Dominque sê: "Ek weet dat julle sal vandag baie goeie wedrenne sien." (Dominque het gesê)*
Dominque het gesê dat sy geweet het dat hulle daardie dag baie goeie wedrenne sou sien.
- ✦ *Moenie paniekerig raak as julle die ramp wil oorleef. (Kenners sê dat)*
Kenners sê dat mense nie paniekerig moet raak as hulle die ramp wil oorleef nie.
- ✦ *'n Kenner sê: "'n Luiperd kan meer as 500 kolle op sy liggaam hê." ('n Kenner het gesê)*
'n Kenner het gesê dat 'n luiperd meer as 500 kolle op sy liggaam kon hê.
- ✦ *Die sokkerspeler het gesê: "Ons het die wedstryd vandag verloor. (Die sokkerspeler het gesê)*
Die sokkerspeler het gesê dat hulle die wedstryd daardie dag verloor het.
- ✦ *Jan sê: "Foei tog! Die arme hondjie lyk siek."*
Jan sê met simpatie dat die arme hondjie siek lyk.
- ✦ *Die bestuurder sê vir Zandi dat hy moet probeer om nie sy oog uit te steek nie.*
Die bestuurder sê: "Zandi, jy moet probeer om nie my oog uit te steek nie."